

Irene Hellvik

Landbrugspuljen

– netværk og samarbejdsforum for de statsanerkendte museer

Mange statsanerkendte museer i Danmark er i besiddelse af landbrugshistoriske samlinger. Fra statens side var der før 2002 ikke noget krav om samarbejde. Uden samarbejdsforum har landbrugsmuseerne dog ikke været. Ad frivillighedens vej har der igennem mange år været et meget nyttigt samarbejde under navnet Landbrugspuljen.

Museer i Danmark

Danmark har et finmasket net af kulturhistoriske museer. Størst er de nationale museer med *Nationalmuseet* i spidsen og mindst er de mange egns museer. Specialmuseerne arbejder – som navnet antyder – med et særligt udvalgt emne. *Dansk Landbrugsmuseum* hører direkte under Kulturministeriet og er et specialmuseum, men vi er ikke det eneste museum, der arbejder med landbrugets historie i Danmark. Også mange statsanerkendte egns museer har samlinger af genstande og viden til belysning af landbrugshistorien. De statsanerkendte museer er enten selvejende eller kommunalt ejede. I privat besiddelse findes også landbrugshistoriske samlinger, men deres virke er ikke underlagt Museumsloven.

De statsanerkendte museers virksomhed

De statsanerkendte museer er underlagt Museumsloven af 2001, der blandt andet har til formål at fremme museernes virksomhed og samarbejde med henblik på sikring af Danmarks kulturarv. De statsanerkendte museer samarbejder imidlertid ikke kun, fordi de skal samarbejde. Vi samarbejder også, fordi der er fordele ved at samarbejde.

Hvert enkelt museum har jævnfør museumsloven til opgave at foretage *indsamling og dokumentation* med henblik på sikring af kulturarven indenfor sit geografiske og emnemæssige område. Museet *registrerer* og *bevarer* såvel de indsamlede genstande som anden form for dokumentation af fortiden for eftertiden. Ved *forskning* i samlinger og dokumentation opdages nye sider af kulturarven. Gennem *formidling* gøres museernes viden tilgængelig for befolkningen. Hvert enkelt statsanerkendt museum følger selvstændigt museumsloven med aktiviteter på de fem nævnte ansvarsområder. På det enkelte museum er samarbejde med kolleger på andre museer en væsentlig kilde til

ny viden, nye idéer og udvikling af konkrete projekter, men denne side af museernes virksomhed er i reglen ikke synlig for museets gæster. Denne artikel handler om de statsanerkendte landbrugsmuseers samarbejde.

Indsamling af genstande og dokumentation sker sædvanligvis, men i praksis ikke altid, efter en indsamlingspolitik, der er formuleret af det enkelte museum. Med dette arbejdsredskab er det enkelte museum i stand til at udvælge de genstande, som det jævnfør museets formålsparagraf og øvrige samling er naturligt at tage imod og indlemme i samlingen. Indsamling er tæt forbundet med den efterfølgende registrering, der på næsten alle museer i dag foregår ved hjælp af et edb-program. Siden 1990 anvendtes det DOS-baserede program DMI, en forkortelse for *Dansk Museumsindex*, der blev udviklet af museerne i samarbejde med det nu nedlagte *Statens Museumsnavn* (SMN). I 2001 nedlagde den nye regering en lang række nævn og råd. Statens Museumsnavn var et af disse. I stedet oprettedes Kulturarvsstyrelsen (KUAS) med virkning fra nytår 2002. Begge institutioner var og er et mellemlid mellem Kulturministeriet og museerne. Blandt forskellene er, at direktøren for KUAS udnævnes af ministeriet, mens SMNs formand var valgt af museerne. Alle museer er medlemmer af foreningen *Dansk Kulturhistorisk Museumsforening* (DKM), og det var herigennem, at formanden blev udpeget. SMN var derfor ikke i samme grad som KUAS en politisk organisation.

KUAS indledte straks efter oprettelsen i 2002 udvikling af *Regin*, der er museernes nye registreringsprogram. Det afløser nu DMI. Med det webbaserede Regin har danske museer adgang til oplysninger om museumsgenstande på alle andre danske museer, hvilket fremmer samarbejde om for eksempel lån af konkrete museumsgenstande eller forskning i en udvalgt genstandsgruppe. Ikke alle museer benyttede DMI, men udviklede i stedet deres egne programmer. For KUAS er det en særlig opgave at konvertere data fra hvert enkelt af disse små programmer til Regin efter, at konverteringen af data fra DMI er afsluttet. Ikke alt fungerer endnu, men det skal nok falde på plads om få år, hvor samlingerne også vil være i det mindste delvis tilgængelige på internettet for den brede offentlighed. Registrering af museernes samlinger i et fælles IT-program har imidlertid vist, at museerne på visse områder har ensartede samlinger, hvilket har ført til, at der fra politisk side er rejst ønske om kassation med henblik på at skaffe mere plads på museernes overfyldte magasiner. Denne diskussion er ikke afsluttet endnu, men uanset udfaldet må vi konstatere, at netop samarbejdet indebærer, at vi ved god besked – i det mindste kommer vi til det engang indenfor nær fremtid, når Regin er fuldt udviklet – om samlingerne på de statsanerkendte og statslige museer i Danmark.

I de fleste af landets amter har museerne etableret et fælles konserveringscenter, hvor konservatorer varetager sikring, bevaring og restaurering af gen-

Fig. 1. Danske museumsinspektører og landbrugshistorikere foran Kasjotten, et gammelt fængsel der nu fungerer som hotel. Til venstre ses Per Grau Møller, formand for Landbohistorisk Selskab og forrest ses denne artikels forfatter. Fra det dansk-norske seminar for landbrugsmuseer maj 2004 i Oslo. Foto: Anders Myrtue, Odense Bys Museer.

stande. Større museer har egne konserveringsværksteder, men mindre museer har ikke økonomi til at varetage denne opgave selv. I forlængelse af samarbejdet om fælles konserveringsinstitutioner er der indenfor de sidste 10 år også opstået fællesmagasiner rundt i landet, da etablering og drift af magasiner ligeledes er en meget tung opgave for især mindre museer. Konserveringscentre og fællesmagasinerne drives i reglen af amtsmuseusrådene, der ikke forventes at fortsætte deres virksomhed – i det mindste ikke i deres nuværende form – efter 2007, hvor kommunalreformen træder i kraft. Der kan derfor forventes strukturelle ændringer på dette område af museernes virksomhed indenfor den nærmeste fremtid.

Forskning og undersøgelser er grundlaget for nye formidlingsinitiativer. Ikke mindst på dette område er der store fordele ved konkret samarbejde. Begrebet undersøgelser har på museer en særlig betydning. For det første er en undersøgelse i sig selv et mindre projekt end en forskningsopgave. For det andet må nogle museers faglige personale ind i mellem konstatere, at deres lokale bagland savner forståelse for forskningens nødvendighed, og derfor

anvendes begrebet undersøgelser i sådanne situationer af og til som en formildende omskrivning. Endelig er samarbejde mellem museerne på de ovenfor nævnte områder samtidig et godt forum til udvikling af nye ideer, idet diskussion af konkrete udfordringer ofte fører til udvikling af nye metoder og dermed også nye resultater.

Museernes samarbejde foregår fortrinsvis i en række fora, der kaldes puljer. Disse er opstået mere eller mindre spontant gennem årene, men altid ud fra frivillighedens princip og med et fagområde som fællesnævner.

Museumspuljer

Landbrugspuljen er blot én af mange emnepuljer i Danmarks museumsverden. Grundlæggende er der tale om specialfaglige netværksgrupper, hvor museer, der arbejder med samme faglige område, udveksler faglig inspiration, aftaler indsamlingspolitik, koordinerer arbejde, så der ikke bliver udført dobbeltarbejde, etablerer fællesprojekter og meget andet – alt sammen til fælles gavn og glæde. På denne måde anvendes de i reglen begrænsede økonomiske midler rationelt i vores fælles bestræbelser på at bevare Danmarks kulturarv.

Den første museumspulje var Søfarts- og Fiskeripuljen, der blev oprettet i 1983 efter aftale mellem Dansk Fiskerimuseum, Nordsømusset, Fiskeri- og Søfartsmuseet, Nationalmuseets III. afdeling samt Limfjordsmuseet. Den direkte årsag til et mere tæt samarbejde var, at Dansk Fiskerimuseum, der indtil da havde hørt under Nationalmuseets III. afdeling i Brede, skulle overflyttes til Djurslands Museum i Grenå, eller rettere sagt: dele af samlingen skulle overflyttes. Samtidig var Nordsømusset i Hirtshals netop blevet etableret, så lige pludselig arbejdede flere museer med det samme område. Statens Museumsnavn havde overfor de fiskeriansvarlige museer påpeget, at der var behov for afklaring og koordinering af geografiske og tematiske ansvarsområder. Museerne var dog allerede klar over, at en ny samarbejdsstruktur var påkrævet for at undgå overlapninger. I løbet af det første halve år afholdtes en række møder, og hovedkræfterne bag møderne var Torben Vestergaard fra Dansk Fiskerimuseum på Djurslands Museum og Georg Nellemann fra Nationalmuseets III afdeling. Det var på det andet møde, den 13. marts 1983, at begrebet *pulje* første gang anvendtes. Herefter blev pulje synonym med samarbejde i museumsregi. Efter de indledende møder udarbejdedes arbejdsplaner, der efterfølgende blev diskuteret på museernes efterårsmøde i november samme år på Fuglsø-Centret. Den endelige samarbejdsplan blev siden godkendt af Statens Museumsnavn.

Stærkt inspireret af Søfarts- og Fiskeripuljen blev der oprettet en række andre puljer i de følgende år. I 1990 oprettedes et puljeekspeditionskontor i SMN, som skulle tage sig af det praktiske arbejde med indkaldelser, mødereferater

og så videre. Det var dog de færreste puljer, der benyttede sig af tilbuddet, så i stedet fik puljerne selv mulighed for at varetage sekretariatsfunktionen med økonomisk støtte fra Statens Museumsnævn. Varetagelse af en sekretariatsfunktion udløser ikke automatisk en check. Der skal ansøges om midler til hvert enkelt aktivitetsår, og den enkelte pulje skal fremlægge en godkendt aktivitetsplan, før bevilling gives. Efterfølgende udarbejder puljen en mindre rapport om årets aktiviteter. I dag ser listen over de mange puljer således ud:

- Søfarts- og Fiskeripuljen
- Landbrugspuljen
- Havepuljen
- Industripuljen
- Boligpuljen
- Bygningspuljen
- Bymiljøpuljen
- Forstadspuljen
- Fritidskulturpuljen
- Jagtpuljen
- Kirkegårdspuljen
- Skolehistoriskpulje
- Dragtpuljen
- Møllepuljen
- Besættelsespuljen
- Migrationspuljen
- Herregårdspuljen

For en gangs skyld var museumsverdenen forud for sin tid. Puljerne, eller det, som de i princippet er, nemlig netværksgrupper, kom først på mode alle andre steder i det danske samfund nogle år senere. I dag er langt de fleste mennesker med i en eller anden form for netværk. Der er nærmest gået mode i begrebet. Museernes puljesamarbejde har dog hovedsagligt holdt sig til de retningslinier, der blev udstukket af de første museumspuljer og meget få ændringer er sket siden. Den stabile struktur er udtryk for, at det overordnede formål og de ret løse rammer er lige så aktuelle i dag som i 1983. Puljesamarbejdet har fungeret i godt 20 år og det må siges at være en flot bedrift i et samfund under konstant forandring og udvikling. Der bliver fortsat oprettet nye puljer som svar på nye behov. Senest i 2003 oprettedes Herregårdspuljen. I deres udformning lever puljerne op til tidens krav og behov.

Aktiviteters niveau og hyppighed er ikke ensartet igennem årene. Årsagerne kan være, at behovet for konkret samarbejde er reduceret i en periode, eller at andre opgaver på det enkelte museum ikke levner ressourcer til deltagelse i puljesamarbejde. Museernes ansatte værdsætter dog som minimum jævnlig kontakt med kollegaer rundt i landet. De allerfleste museer er små forskerarbejdspladser, og direkte kontakt med fagfæller fra andre forskerarbejdspladser påskønnes derfor i høj grad med henblik på såvel faglig sparring som diskussion af mere generelle emner af aktuel relevans for museerne. Desuden er det vigtigt, at der er museer, der påtager sig den forpligtelse, det er at va-

Fig. 2. Dagen på det dansk-norske landbrugsmuseumsseminar i foråret 2004 var tæt besat med forelæsninger og rundvisninger. Her ses et udsnit af danske og norske deltagere i en pause på Gamle Hvam Museum. Foto: Anders Myrtue, Odense Bys Museer.

retage sekretariatsfunktionen, så der er en kontinuitet i fagområdets samlede virksomhed.

Landbrugspuljen

Landbrugspuljen blev etableret allerede i 1984, hvor det første projekt var samarbejde om det forestående Stavnsbåndsjubilæum i 1988. Stavnsbåndsjubilæet kan sammenlignes med senere års temainitiativer som Middelalderåret i 1999, det meget aktuelle H.C. Andersens år i 2005 og Industriens år i 2007. Mange museer og arkiver var involveret i det store projekt til markering af stavnsbåndsjubilæet i 1988, og da de ikke havde et fælles sekretariat, som man senere har fået til sådanne store arrangementer, ja så var de deltagende museer nødt til selv at gøre noget for at koordinere aktiviteterne. Den nye idé med oprettelse af en pulje var oplagt at benytte i denne sammenhæng. Tidligere havde der nok været samarbejde, men af mere tilfældig karakter. Med oprettelsen af Landbrugspuljen kom der struktur på samarbejdsformen.

Fra begyndelsen i foråret 1984 havde Landbrugspuljen 10 museer som deltagere. I dag tæller medlemslisten 34 museer:

Amagermuseet
Bornholms Museum
Dansk Landbrugsmuseum
Den Gamle By
Egnsmuseet i Egtved Kommune
Flynderupgård
Fredericia Museum
Give-Egnens Museum
Glud Museum
Grindsted-Vorbasse Museum
Herning Museum
Hjerl Hede Frilandsmuseum
Hørsholm Egnsmuseum
Lolland-Falsters Stiftsmuseum
Museerne på Vestfyn
Museet for Holbæk og Omegn

Museet på Hessel
Møns Museum
Nationalmuseet
Frilandsmuseet (Nationalmuseet)
Nordsjællands Folkemuseum
Odense Bys Museer
Reventlow-Museet Pederstrup
Ringsted Museum
Skjern-Egvad Museum
Stenstrup Museum
Svendborg og Omegns Museum
Sydhimmerlands Museum
Vendsyssels Historiske Museum
Viborg Stiftsmuseum
Ærø Museum
Aabenraa Museum

I alle årene har Dansk Landbrugsmuseum haft sekretariatsfunktionen. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at der også i Landbrugspuljen har været perioder, hvor aktivitetsniveauet har været lavt. I dag er arbejdet i puljen fuldt på højde med de første mange år, ja måske bedre end nogensinde.

Inden for de senere år er de deltagende museer blevet bevidste om, at de har behov for samarbejde med universiteternes historiske og etnologiske institutioner for at nå det højeste faglige niveau. Derfor er fire universiteter nu tilknyttet puljen, nemlig Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Aarhus Universitet. Nogle puljer samarbejder også med deltagere fra arkiverne, bibliotekerne samt de andre museumsområder, det vil sige de naturhistoriske museer og kunstmuseerne.

I Landbrugspuljen er der møde to gange om året. Museerne skiftes til at være værter, hvorved medlemmerne får lejlighed til at se hinandens museer med nye udstillinger, magasiner eller andre nyheder. Aktivitetsniveauet på Danmarks museer er højt, og derfor har de ansatte sjældent tid til at foretage individuelle besøg, men med et puljemøde som anledning får museernes personale alligevel lejlighed til at følge med i, hvad der foregår andre steder. Møderne afsluttes altid med punktet *museerne-rundt*, hvor deltagerne har lejlighed til at informere om aktuelle aktiviteter.

Aktuelle emner behandles på landbrugspuljens møder, og det er netop håndteringen af det aktuelle, der er puljens eksistensberettigelse. Visse emner færdigbehandles på få minutter, medens større projekter behandles over en række af møder. I årenes løb er primært forsknings- og formidlingsmæssige pro-

jekter, mindre undersøgelser, statistisk gennemgang af kildemateriale etcetera blevet behandlet og efterfølgende ofte publiceret, men der har også været samarbejde om udstillinger, hvor flere museer er gået sammen om et projekt efter vandredstillingsprincippet. Det indebærer ofte, at 1-2 museer står for det praktiske arbejde med research, udarbejdelse af tekstmateriale, opbygning og hvad der ellers hører med til en udstilling. En lang række andre museer i puljen har på forhånd givet tilsagn om at låne udstillingen i en given periode til en på forhånd aftalt pris. På den måde kan det lade sig gøre at fremstille et gedigent stykke arbejde, der ikke bare kommer ét museum til gode, men som mange får glæde af til en overkommelig pris. En del museer er med i de statslige udvalg for bevaring af gamle husdyrracer og planter. Det drejer sig ikke kun om museer, der med levendegørelse på frilandsmuseer og *in situ* husmandssteder eller gårde formidler landbrugets kulturhistorie. Det drejer sig naturligvis også om museer, der medvirker i selve bevaringsarbejdet til videreførelse af de historiske husdyrracer og planter. Bevaringsarbejdet foregår i tæt samarbejde med Landbohøjskolen, Forsøgscenteret i Foulum, Plantedirektoratet, Nordisk Genbank og andre institutioner.

Landbrugspuljens medlemmer deltager i puljens arbejde med forskellige grader af engagement. Årsagerne til fravær eller fremmøde er mangfoldige. Først og fremmest må vi konstatere, at landbrugets historie ikke er hovedemnet på alle museer, således som det er tilfældet på Dansk Landbrugsmuseum, der på den anden side netop er et specialmuseum for landbrug. På nogle museer er landbrug genstand for stor opmærksomhed, medens det på andre fylder meget lidt. I årenes løb har der altid været en kerne af aktive museer, medens andre har været »on and off«, og andre igen egentlig kun modtager referater fra puljens møder og derfor blot er med som observatører på sidelinien. Normalt er omkring en tredjedel af medlemmerne til stede på møderne.

Større aktiviteter

Igennem årene har landbrugspuljen arbejdet med en række større projekter. Allerede på det første møde i 1984 blev der peget på Stavnsbåndsjubilæet i 1988 som et muligt fællesarrangement. Puljen nedsatte en arbejdsgruppe kaldet 88-udvalget og fik sæde i et lignende udvalg under Landbrugsrådet. Hele projektet vedrørende markeringen af stavnsbåndsjubilæet var en meget stor opgave for puljen, men resultatet var en stor succes med en række undersøgelser, udstillinger og udgivelse af en lang række bøger.

I 1985 viste det sig, at landbrugsmuseerne havde behov for en fælles indsamlingspolitik og -principper, således at de enkelte museer kunne anvende deres ressourcer mere målrettet. Dengang som i dag var anledningen proble-

Fig. 3. I forbindelse med landbrugspuljens møder byder værtsmuseet altid på en rundvisning. På Flynderupgård Museet ved Helsingør viste museumsinspektør Majken Sne-rup Rud rundt i foråret 2002. Foto: Dansk Landbrugsmuseum.

mer med at finde magasinplads til de mange museumsgenstande. Den i museumskredse efterhånden så berømte eller berygtede Madam Blå kaffe-kande og lignende konkrete eksempler har været et til stadighed eksisterende problem. Der er ikke behov for en overflod af den samme genstand fordelt på samtlige landets museer, og færre genstande kan sagtens være repræsentati-ve for deres tid. Man kan jo låne hos hinanden, hvis der skulle være behov. Imidlertid må vi dog også notere os, at indenfor museernes forskning gøres der bedst nye opdagelser ved sammenligning af mange genstande, der i første om-gang forekommer at være ens. Indsamlingspolitik var det andet større projekt, og emner under denne overskrift har lige siden været et aktuelt emne i Land-brugspuljen.

Med støtte fra Miljøministeriet etablerede privatmanden Gorm Benzon i 1985 et avls- og bevaringscenter på Lyø. Flere statsanerkendte museer ønskede at være med i bevaringen af de truede danske husdyrracer. Efter et møde mellem museerne og Gorm Benzon samt repræsentanter fra Landbohøjskolen, styrelser og ministerier begyndte den årtier lange strid om, hvornår en dyrace er historisk, og hvornår den er bevaringsværdig. Efter oprettelse af Genressourceudvalget under Fødevareministeriet og samarbejde med en række andre private avlere er der nu efter 20 år ved at være enighed herom.

Gennem årene er der udført et flot arbejde med kortlægning af de bevaringsværdige danske husdyrracer, og der er oprettet en genbank, så eftertiden kan få fordele af de gener, der i det nuværende avlsarbejde måske kan komme på afveje. På samme måde som med bevaringen af gamle husdyrracer er der et bevaringsarbejde med de gamle kulturplanter. I Sverige var man begyndt med dette arbejde i 1990, og i Danmark oprettedes Havepuljen i 1991 med henblik på at varetage planternes historie. Indenfor det plantegenetiske område blev der fra den danske side i Nordisk Genbank i 2002 taget initiativ til at oprette en kontaktgruppe med repræsentanter fra Landbrugspuljen og medlemmer fra Plantedirektoratet og Nordisk Genbank, samt Frøsamlerne, en frivillig organisation af planteentusiaster. Denne kontaktgruppe arbejder ligesom puljerne efter frivillighedens principper.

I dag samarbejder Landbrugspuljen med Kulturarvsstyrelsen – tidligere Skov- og Naturstyrelsen – om bygningsbevaring på bøndergårde i Danmark. Dette projekt tager udgangspunkt i et tilsvarende projekt fra 1984-89, hvor det var gårdene på Fyn, der blev undersøgt med henblik på fredning. Projektet blev genoptaget i 2002 og er denne gang landsdækkende. Det forventes færdiggjort i 2005-06.

Som man kan se ud fra denne meget summariske opremsning, så er der foruden samarbejde om de rent museumsfaglige emner også i de senere år indgået et langt tættere samarbejde med statslige organisationer. Disse samarbejdsprojekter er resulteret i nedsættelse af udvalg med repræsentanter fra institutioner, der har faglig interesse i eller ansvar for det enkelte emne. Uden puljesamarbejdet ville mange museer ikke have haft mulighed for at deltage i disse udvalg, da de i så fald ville have stået som enkeltinstitutioner uden at repræsentere andre end sig selv. I dag repræsenterer udvalgsmedlemmer fra museerne en lang række museer med samme fagområde og udfordringer. Puljerne har på den måde formået at styrke det fælles arbejde for kulturarven. Puljerne bliver da også taget alvorligt og står på lige fod med de statslige institutioner. En række museer er selv statslige, og pointen er derfor, at museer, der ikke ejes af staten – især de statsanerkendte – også har mulighed for at være med i rådgivende og beslutningstagende udvalg.

Resultater

Resultaterne af Landbrugspuljens virksomhed er, ligesom af de enkelte projekter i årens løb, både store og små. Overordnet set har puljerne været med til at styrke museernes virksomhed. De har bevirket, at langt større forskningsprojekter har kunnet lade sig gøre, og det har været betydeligt nemmere at søge sponsormidler til projekter, hvor der er mange deltagende museer. Overfor de offentlige myndigheder har det også større vægt, at puljerne taler på mange museers vegne. Mange lokalmuseer ville savne gennemslagskraft, hvis de stod alene. På områder som indsamling, kassation etcetera er det en styrke at have fælles principper, der tages alvorligt af vore samarbejdspartnere.

I de seneste år, specielt efter at SMN blev nedlagt og erstattet med KUAS i 2002, er det af stadig større betydning, at de frivillige netværk fungerer optimalt. KUAS har oprettet faglige råd, der arbejder med museumsspørgsmål på et politisk plan. Selv om de kalder sig faglige råd, så arbejder de ikke med forsknings- og formidlingsprojekter som sådan og slet ikke med fagligt indhold. KUAS er ved at påtage sig en overordnet styring af museernes forskning, hvilket rummer både fordele og ulemper for museerne. Blandt ulemperne er, at museerne levnes mindre af deres i forvejen særdeles sparsomme tid til at udvikle og gennemføre egne projekter. Driften af Landbrugspuljen er en kontinuerlig proces, hvor vi skal vise både vor eksistensberettigelse og konkrete resultater.

Puljerne rummer både store og små museer, hvilket indebærer, at mindre egns museer har mulighed for at deltage i projekter, der normalt ville ligge udenfor deres rækkevidde. Kompetencer, der rent faktisk er til stede i museumsverdenen, bliver dermed meget bedre udnyttet, når puljerne benyttes aktivt. I dag er det ikke bare vigtigt for os selv men også et krav, at vi forskningsmæssigt lever op til de forventninger samfundet stiller jævnfør Museumsloven. Det fordrer samarbejde mellem museer både nationalt og internationalt.

Museernes forskningsresultater kan for vore kolleger på universiteterne måske se lidt tyndbenede ud. Det er imidlertid ikke tilfældet, selv om vi ofte ikke har mulighed for at anvende betalt arbejdstid på langvarig og dybtgående udforskning af relevante emner. Museernes målgruppe er tilmed ikke kun fagfolk, men befolkningen som helhed, hvilket stiller museerne overfor et direkte krav om formidling i et sprog, der kan forstås af enhver. Forskning eller som mange fortrækker at kalde det, undersøgelser, sker oftest forud for udstillinger og andre typer museumsformidling som rundvisninger, foredrag og aktivitetsdage. Forskning og formidling hænger derfor nøje sammen. Det tætteste vi kommer på forskningsarbejde af mere traditionel karakter, som den

der foregår på universiteterne, er vore artikler til tidsskrifter. Når en museumsinspektør skriver en bog, er der langt hen ad vejen tale om en fritidsforøjelse, en passion om man vil.

Indenfor det seneste år har landbrugsmuseerne enkeltvis eller i samarbejde været involveret i flere forskellige undersøgelser og forskningsprojekter. Blandt andet har Dansk Landbrugsmuseum sammen med Djurslands Museum foretaget en undersøgelse af Grenå Mejeris historie efter, at det blev nedlagt i 2004. Undersøgelsen blev foretaget af cand.mag. Jørgen Burchardt, der i første omgang skrev en rapport. Dansk Landbrugsmuseum er ligeledes i gang med at kortlægge landbrugsmaskinindustrien i Danmark. Denne kortlægning skal danne grundlag for en dybdegående undersøgelse af den industrielle udvikling indenfor landbruget. På Vendsyssel Historiske Museum er man i færd med at registrere gårdmalerier og gårdmalere. Flere museer, blandt andet Herregården på Hessel, er ved at udforske herregårdenes historie. I 2003 blev der for museerne i Aabenraa og Egtved gennemført en livsformsanalyse af cand.mag. Laura Tolnov Clausen, der også afleverede sine resultater i rapportform. Endelig er blandt andre Grindsted-Vorbasse Museum og Herning Museum med i et europæisk projekt om heden som et fælleseuropæisk kulturlandskab.

Netværk for nordiske landbrugsmuseer

I 2003 var Landbrugspuljen på visit hos *Volkskunde Museum Hesterberg*, der er en afdeling af Gottorp Slot i Slesvig, og her modnedes interessen for internationalt samarbejde blandt flere af de danske deltagere, selv om besøget ikke førte til aftale om konkret samarbejde. I 2004 blev to norske museer tilknyttet den danske landbrugspulje. Dermed begyndte også Landbrugspuljen at orientere sig ud over landets grænser. Allerede inden 2003 havde enkelte danske landbrugsmuseer indledt samarbejde med museer i udlandet. Det gælder for eksempel *European Heathland Museums Network* med deltagere fra Belgien, Holland, Tyskland og Danmark.

Det første skridt til Landbrugspuljens samarbejde med de norske museer blev taget på et norsk-dansk landbrugsmuseumsseminar i foråret 2004. De norske landbrugsmuseer var meget interesserede i at vide noget om den samarbejdsform, der efterhånden har eksisteret i Danmark gennem mere end 20 år. Der er ikke noget tilsvarende museumssamarbejde i Norge, og da et par af museerne i Akershus Fylke er med i det danske netværk, opfordrede de norske museer til, at der skulle være et indlæg om puljerne i Danmark og selvfølgelig især om Landbrugspuljen. Efter oplæg ved undertegnede var spørgelysten stor, og især var repræsentanten fra den norske søsterorganisation til KUAS interesseret. Stor var overraskelsen over puljernes selvstændighed til at væl-

Fig. 4. På Vestfyns Hjemstavns gård i Gummerup fremviste museumsleder Svend Rask i foråret 2001 også afgrøderne. Foto: Dansk Landbrugsmuseum.

ge emner, og over at puljernes virksomhed ikke er styret fra oven, fra staten. Min pointering af, at netop frivilligheden er det styrende og det livgivende for et puljesamarbejde, skabte stof til eftertanke hos nordmændene. Norge skal i de kommende år have en ny museumsstruktur, hvor de nuværende cirka 800 museer med forskellige former for statsstøtte skæres ned til cirka 125. I forbindelse med de forestående store sammenlægninger er man fra norsk side interesseret i at få et netværk som Landbrugspuljen i Danmark. Nordmændene var blot ikke opmærksomme på, at det danske puljesystem er et frivilligt netværk uden formelle referencer til det statslige system. Nok bliver puljerne økonomisk støttet fra statens side, men diktat om, hvad der skal arbejdes med, får vi ikke.

Det fortsatte puljesamarbejde er både indenfor landets grænser og på nordisk – eller større internationalt – plan et skridt på vejen til den globalisering

vi ser i øvrigt i samfundet. Museumsverdenen er med i den moderne udvikling og det gode er, at det sker på en positiv og konstruktiv måde, hvor frivilligheden er den styrende og bærende kraft.

På seminaret i Oslo blev det besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, som nu arbejder videre med planlægning af et netværk for nordiske landbrugsmuseer. Det ønskelige er at få deltagere fra Danmark, Norge, Sverige, Finland samt eventuelt de baltiske lande Estland og Letland med til gensidig inspiration og samarbejde med hensyn til forskning, udstillinger etcetera. Ideen til oprettelse af et nordisk netværk for landbrugsmuseer er opstået med udspring i oprettelsen af et nordisk maritimt netværk. Som verden er i dag, er det ikke længere nok kun at bevæge sig rundt i det lokale fagmiljø. Vi skal samarbejde på tværs af landegrænser, og museerne er moderne institutioner, der ligesom alle andre virksomheder har lyst til og behov for inspiration fra andre steder.

Forfatter

Irene Hellvik, museumsinspektør på Dansk Landbrugsmuseum siden 2000 og sekretær for Landbrugspuljen.